

detiben sincs meg az Országos Műszaki Könyvtárban. A szerk.) *Gépészeti szakkönyveket is olvasok, mert nem akarom elfelejteni, amit azelőtt tanultam és többször fel is tudom használni, amit ezekből a könyvekből tanulok. A módszerek ismertetései már nem egyszer segítettek rajtam. Az MSZT például kiadott egy könyvet: Uj élet a bányában. Amikor kombájnnal dolgoztam, ez a könyv nagyon segítőt munkámban.*

— *Szépirodalmi olvasmányaim is segítenek nekem. Legkedvesebb könyvem Gorbaciov: Donyeci bányászok, ezt meg is vettem. A filmet is láttam és részt vettem a bányász-értekezleten, amelyen megbeszéltük. Azután Akszajev: Távol Moszkvától, Fucsik: Üzenet az élőknek... Az egész család, olvas, feleségem és a gyerekek...*

Magasan, a nyári napfény villogásában szénszállító kosarak jönnek-mennek a sodrony-kőlépályán libegve. Hordják a munkaversenyben fejtejtett »fekete gyémántot«, hogy népköztársaságunk gyárjai, üzeimei teljesíthessék öt éves tervüket és dolgozóink télen meleg kályha mellett olvashassák a jó könyveket.

TAMAS ERNŐ

Újság- és folyóiratcikkek, könyvismertetések katalógusáról

A szocialista könyvtár feladatainak minél maradéktalanabb teljesítése érdekében nem nélkülözheti azt a hatalmas segítséget, amelyet számára az időszaki sajtó jelent. A kapitalista könyvtárak hosszú ideig teljesen elhanyagolták a hírlapok gyűjtését. Csak a 20. század elején kezdtek felismerni, hogy az újságok- és folyóiratok a legújabb kor történelmének fontos forrásai és gyűjtésük a tudományos könyvtárak elsőrendű feladatai közé tartozik. Napjainkban már egészen természetes jelenség, hogy nagykönyvtáraink rendszeresen gyűjtik és feldolgozzák a legfontosabb bel- és esetleg külföldi hírlapokat, valamint a gyűjtőkörükbe vágó folyóiratokat.

Egyre növekvő olvasóközönségünk azonban újabb és újabb követelésekkel jelentkezik. A legújabb tudományos kutatások eredményei, sőt még a kutatásokat megelőzően, az időszaki problémák felvetése is leggyakrabban a folyóiratok hasábjain történik. Így hát a szocialista könyvtár nem tölti be hivatását, ha csupán gyűjti és nyilvántartja az időszaki sajtó termékeit. Egyre követelődően jelentkezik az igény, hogy a könyvtár az időszaki sajtóban megjelenő értékes anyagot feltárja olvasói számára és ilymódon a legkülönbözőbb szakterületeken, siessen segítségére a szocialista építésnek.

Ilyen határozott igény jelentkezik Budapesten kívül új és régi egyetemi városainkban, többek között Miskolcon is. Szocialista hazánk ez új ipari központja 1949-ben még 100.000 lakosú város volt — 1953-ban már a 180.000 lélekszámot is túlhaladta. A rendkívül felduzzadt lakosságnak jelentős részét ménnökök, technikusok, műszaki dolgozók alkotják és egyre jelentősebb tényezőkké válnak az új Rákosi Mátyás Nehézipari Egyetem hallgatói is. Érthető tehát, ha a miskolci Megyei Könyvtár olvasói egyre fokozottabb igényekkel fordulnak a könyvtár tájékoztatói szolgálatához: Tartsák nyilván mind a műszaki- és természettudományok, mind a társadalomtudomány legújabb közleményeit.

Az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában 1946. óta havonta megjelenik a Magyar Nemzeti Bibliográfia mellékleteként a Magyar Folyóiratok Repertórium. A feldolgozott folyóiratok címjegyzékével és betűrendes mutatóval ellátott repertórium azonban anyagát csak mintegy két-hónapos késéssel hozza, így sem maga a lap, sem az annak felvágásával és felragasztásával készült cédulakatalógus (ami lyent az OSZK hírlaptára is készít) nem tudja kielégíteni az ilyen fajta katalógussal szemben támasztott legfőbb igények egyikét: a gyorsaságot. Nem terjed ki a repertórium a napilapok anyagára sem, a pártsajtóban napról napra megjelenő fontos elméleti útmutató cikkeket pedig nem nélkülözheti sem a könyvtáros, sem az olvasó.

A műszaki irodalom tömegpropagandáját az Országos Műszaki Könyvtár végzi és más könyvtárak ezirányú munkáját is segíti. A műszaki tájékoztatás folyamatoságának biztosítása érdekében az OMK rendszeresen figyelemmel kíséri a könyvtárba és a fontosabb iparági kutatóintézetekbe újonnan beérkező folyóirat-irodalmat. A figyelőszolgálat eredményeképpen a legújabb idegennyelvű anyagról is ú. n. »figyelő kartonok« készülnek, amelyek a tájékoztató szolgálat útján hozzáférhetőek az olvasók számára.

A műszaki irodalomban a rendkívül fontos idegennyelvű folyóiratanyag fordítása és kivonatolása folyamatosan történik. A fordításokról szakszerű katalógus áll rendelkezésre, amely így a csak magyarul tudó olvasó részére is hozzáférhetővé teszi a legújabb külföldi szakirodalmat. A magyar folyóiratok anyagát az OMK 1950-től

kezdve a Magyar Folyóiratok Repertóriumán alapján készülő, szakok szerint bősztott katalógusban tárja fel.

Érdekes és figyelemreméltó az a kísérlet, amelyet — ugyancsak konkrét igények kielégítésére — a Statisztikai Könyvtár indított meg a múlt év nyarán. Felismerve a folyóiratcikk-katalógus szükségességét, ez a könyvtár elsőnek javasolta a kérdés központi megoldását. Addig azonban, amíg erre sor kerülhet, a könyvtár dolgozó 18 hírlap- és folyóirat cikkanyagát dolgozzák fel, egészen rövid annotációkkal ellátva. Nemzetközi méretű, sokszorosított cédulanyagukat öt különféle szempontból tartják nyilván; a feldolgozott periodikák címe, a cikkek szerzője, a cikkek tárgyszava, a megjelenés időrendje, valamint a megjelenés helye szerint.

A hírlapok- és folyóiratok cikkeinek katalógizálása mellett jelentkeznek egy másik igény is; a könyvismertetések, recenziók iránt megnyilvánuló érdeklődés. Ezt nemcsak az olvasók igénylik, de erősen érzik egy ilyen nyilvántartás hiányát könyvtárosaink is. A könyvtáros nem olvashat el minden megjelent könyvet — sőt nem is emlékezhet fejből minden elolvasott könyvismertetésre, illetve kritikára sem. Az olvasószolgálat jó ellátásához, ajánló bibliográfiák, olvasótervek készítéséhez gyakran használja fel a sajtóban megjelent bírálatokat. Ezt a felhasználást azonban megnehezíti az előzetes keresgélés. Némi segítséget nyújt újbanban *A Könyvtáros* megfelelő rováta — ez azonban nem pótolhat egy katalógusszerű nyilvántartást. Mivel az ilyen fajta katalógus mind az elkészítés, mind a felhasználás módjában sok rokonságot mutat az eddigiekben tárgyalt cikk-katalógussal, helyesnek látszik, ha a két problémát egymás mellett vetjük fel és a megoldásban igyekszünk mindkettőre közös, kielégítő választ adni.

A Szabó Ervin Könyvtár Bibliográfiai Osztálya 1950. óta készít recenzió-katalógust, és ebben feldolgozza a valamennyi számottevő magyar sajtótermékben megjelent könyvismertetést. Ez a nyilvántartás elsősorban a bibliográfiai osztály dolgozó részére készült, helyileg is itt található, de szükség esetén a tájékoztató szolgálat is igénybe veszi.

Még figyelemreméltóbb a Szabó Ervin Könyvtár 3. sz. Szörény-utcai fiókjának kezdeményezése. Ez a fiók a társadalmi szükségletet helyesen felismerve, már ugyancsak 1950-ben saját szerény eszközeivel megteremtette a tájékoztató szolgálatnak ezt a fontos segédeszközét. A könyvtár 1950. óta, de 1948-ig visszamenően, mintegy 15 fontos hírlap- és folyóirat könyvismertetéseit dolgozza fel. E

lapok között a *Szabad Nép*, *Csillag*, *Irodalmi Újság*, *Társadalmi Szemle* mellett megtaláljuk a *Természet és Technika*-t, az *Elektrotechnika*-t és a *Magyar-Szovjet Közgazdasági Szemlé*t is. A nemzetközi méretű, legfőbbször kézzel írott kartonokat szoros betűrendben helyezik el — természetesen nem az ismertetés írójának, hanem tárgyának betűrendjében. A nyilvántartás nem tekinthető teljesnek, lényegesen szerényebb anyagot tartalmaz a Központ Bibliográfiai Osztályán található katalógusná: — feltétlen érdeme azonban, hogy közvetlenül az olvasók segítségére van.

A Szörény-utcai fiók példája mutatja könyvtárosaink leleményességét és rugalmasságát, amellyel az olvasó kívánságai elé sielnek és bizonyítják azt is, hogy kevés dolgozóval is végezhet a könyvtár eredményes, jó, tájékoztató munkát. Bizonyos azonban, hogy ennek a kérdésnek végleges, kielégítő rendezése az Országos Széchényi Könyvtár feladata lenne és reméljük, hogy az öt éves terv során újjászülött nemzeti könyvtárunk pótolni fogja ezt a hiányt.

Mint láttuk, néhány könyvtárunk megkísérli, hogy kielégítse olvasói kívánságait. A felsorolt példák azt mutatják, hogy a kezdeményezések gyakran párhuzamosan történnek. Hogyan lehetne ezt az igények növekedésével egyre erőteljesebben jelentkező szükségletet kielégítő módon megoldani?

Ha a Szovjetunió példáját tekintjük, azt látjuk, hogy ott már a huszas, illetve harmincas években megoldották a kérdést. 1926. óta hetenként jelenik meg a »Letopisz zszurnálnüh sztatej« (Folyóiratcikkek jegyzéke), 1936. óta pedig ugyancsak hetenként »Letopisz gazetnüh sztatej« címen az újságcikkek jegyzéke. A recenziók bibliográfiája 1934. óta negyedévenként jelenik meg »Letopisz recenzij« címen.

Ezt a példát szem előtt tartva tesszük fel a kérdést, nem lehetséges-e a Magyar Folyóiratcikkek Repertóriumának állandó készését annyira lecsökkenteni, hogy megfelelően feladatának? Továbbá nem lehetne-e a jelentős hírlapi cikkeket és külön a könyvismertetéseket önálló periodikus kiadványban összegyűjteni?

Az eszményi megoldás természetesen a katalógus-forma lenne — ezt azonban a füzetforma felvágásával és felragasztásával, csekély munkával és költséggel megvalósíthatják könyvtáraink. Ily módon elkerülhető lenne a katalóguscédulák közötti szétosztásának rendkívül bonyolult adminisztrálása — és megvalósulna a könyvtárosok és olvasók által egyaránt nélkülözött cikk- és recenzió nyilvántartás.

SIMON MARIA ANNA

az Országgyűlési Könyvtár dolgozója